

تَبَارَكَ الَّذِي إِنْ شَاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذَلِكَ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَ يَجْعَلُ لَكَ
قُصُورًا (10) بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ وَ أَعْتَدْنَا لِمَنْ
كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعِيرًا (11) إِذَا رَأَتْهُمْ مِنْ مَكَانٍ
بَعِيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغِيْظًا وَ زَفِيرًا (12) وَ إِذَا أَلْقُوا مِنْهَا
مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّنِينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًا (13) لَا
تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَ ادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا (14)
قُلْ أَ ذَلِكَ خَيْرٌ أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ
كَانَتْ لَهُمْ جَزَاءً وَ مَصِيرًا (15) لَهُمْ فِيهَا مَا
يَشَاءُونَ خَالِدِينَ كَانَ عَلَى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْئُولًا
(16) وَ يَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَ مَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
فَيَقُولُ أَ أَنْتُمْ أَضَلَلْتُمْ عِبَادِي هَؤُلَاءِ أَمْ هُمْ ضَلُّوا

السَّبِيلَ (17) قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغِي لَنَا أَنْ
 نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ أَوْلِيَاءَ وَ لَكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَ
 آبَاءَهُمْ حَتَّى نَسُوا الذِّكْرَ وَ كَانُوا قَوْمًا بُورًا (18)
 فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ بِمَا تَقُولُونَ فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا وَ لَا
 نَصْرًا وَ مَنْ يَظْلِمْ مِنْكُمْ نَذِقْهُ عَذَابًا كَبِيرًا (19) وَ مَا
 أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا إِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ
 الطَّعَامَ وَ يَمْشُونَ فِي الْأَسْوَاقِ وَ جَعَلْنَا بَعْضَكُمْ
 لِبَعْضٍ فِتْنَةً أَ تُصْبِرُونَ وَ كَانَ رَبُّكَ بَصِيرًا (20)

Blessed is He who, if that were His will, could give thee better
 (things) than those,- gardens beneath which rivers flow; and He
 could give thee palaces (secure to dwell in). Nay they deny the
 hour (of the judgment to come): but We have prepared a blazing
 fire for such as deny the hour: when it sees them from a place far
 off, they will hear its fury and its ranging sigh. And when they
 are cast, bound together into a constricted place therein, they will
 plead for destruction there and then! "This day plead not for a
 single destruction: plead for destruction oft- repeated!" Say: "Is

that best, or the eternal garden, promised to the righteous? For them, that is a reward as well as a goal (of attainment). "For them there will be therein all that they wish for: they will dwell (there) for aye: a promise binding upon thy Lord." The day He will gather them together as well as those whom they worship besides Allah, He will ask: "Was it ye who led these My servants astray, or did they stray from the path themselves?" They will say: "Glory to Thee! Not meet was it for us that we should take for protectors others besides Thee: but Thou didst bestow, on them and their fathers, good things (in life), until they forgot the message: for they were a people destroyed." (Allah will say): "Now have they proved you liars in what ye say: so ye cannot avert (your penalty) nor (get) help." And whoever among you does wrong, him shall We cause to taste of a grievous chastisement. And the messengers whom We sent before thee were all (men) who ate food and walked through the streets: We have made some of you as a trial for others: will ye have patience? for Allah is one who sees (all things).

بڑا بابرکت ہے وہ جو اگر چاہے تو ان کی تجویز کردہ چیزوں سے بھی زیادہ بڑھ

چڑھ کر تم کو دے سکتا ہے، (ایک نہیں) بہت سے باغ جن کے نیچے نہریں بہتی

ہوں، اور بڑے بڑے محل۔ اصل بات یہ ہے کہ یہ لوگ "اُس گھڑی" کو جھٹلا

چکے ہیں۔ اور جو اُس گھڑی کو جھٹلائے اس کے لیے ہم نے بھڑکتی ہوئی آگ مہیا

کر رکھی ہے۔ وہ جب دور سے ان کو دیکھے گی تو یہ اُس کے غضب اور جوش کی

آوازیں سن لیں گے۔ اور جب یہ دست و پا بستہ اُس میں ایک تنگ جگہ ٹھونسنے

جائیں گے تو اپنی موت کو پکارنے لگیں گے، (اس وقت ان سے کہا جائے گا) آج ایک موت کو نہیں بہت سی موتوں کو پکارو۔ ان سے پوچھو، یہ انجام اچھا ہے یا وہ ابدی جنت جس کا وعدہ خدا ترس پرہیزگاروں سے کیا گیا ہے جو اُن کے عمل کی جزا اور اُن کے سفر کی آخری منزل ہوگی، جس میں اُن کی ہر خواہش پوری ہوگی، جس میں وہ ہمیشہ ہمیشہ رہیں گے، جس کا عطا کرنا تمہارے پروردگار کے ذمے ایک واجب الادا وعدہ ہے۔ اور وہی دن ہوگا جب کہ (تمہارا رب) ان لوگوں کو بھی گھیر لائے گا اور ان کے اُن معبودوں کو بھی بلالے گا جنہیں آج یہ اللہ کو چھوڑ کر پوج رہے ہیں، پھر وہ اُن سے پوچھے گا "کیا تم نے میرے ان بندوں کو گمراہ کیا تھا؟ یا یہ خود راہِ راست سے بھٹک گئے تھے؟" وہ عرض کریں گے "پاک ہے آپ کی ذات، ہماری تو یہ بھی مجال نہ تھی کہ آپ کے سوا کسی کو اپنا مولیٰ بنائیں۔ مگر آپ نے ان کو اور ان کے باپ دادا کو خوب سامانِ زندگی دیا حتیٰ کہ یہ سبق بھول گئے اور شامت زدہ ہو کر رہے۔" یوں جھٹلا دیں گے وہ (تمہارے معبود) تمہاری اُن باتوں کو جو آج تم کہہ رہے ہو، پھر تم نہ اپنی شامت ٹال سکو گے نہ کہیں سے مدد پاسکو گے اور جو بھی تم میں سے ظلم کرے اسے ہم سخت عذاب کا

مزه چکھائیں گے۔ اے نبیؐ، تم سے پہلے جو رسول بھی ہم نے بھیجے تھے وہ سب

بھی کھانا کھانے والے اور بازاروں میں چلنے پھرنے والے لوگ ہی تھے۔

دراصل ہم نے تم لوگوں کو ایک دوسرے کے لیے آزمائش کا ذریعہ بنا دیا ہے۔

کیا تم صبر کرتے ہو؟ تمہارا رب سب کچھ دیکھتا ہے۔

بڑا باबरکت है वह जो अगर चाहे तो इनकी तजवीज़ करदा चीज़ों से भी ज़्यादा बढ़-चढ़कर तुमको दे सकता है, (एक नहीं) बहुत-से बाग़ जिनके नीचे नहरें बहती हों और बड़े-बड़े महल । असल बात यह है कि ये लोग 'उस घड़ी' को झुटला चुके हैं—और जो उस घड़ी को झुटलाए उसके लिए हमने भड़कती हुई आग मुहैया कर रखी है । वह जब दूर से इनको देखेगी तो ये उसके ग़ज़ब और जोश की आवाज़ें सुन लेंगे । और जब ये दस्त व पा-बस्ता उसमें एक तंग जगह ठूँसे जाएँगे तो अपनी मौत को पुकारने लगेंगे, (उस वक़्त इनसे कहा जाएगा कि) आज एक मौत को नहीं बहुत-सी मौत को पुकारो । इनसे पूछो यह अंजाम अच्छा है या वह अबदी जन्नत जिसका वादा खुदातरस परहेज़गारों से किया गया है जो उनके अमल की जज़ा और उनके सफ़र की आखिरी मंज़िल होगी, जिसमें उनकी हर ख़ाहिश पूरी होगी जिसमें वे हमेशा-हमेशा रहेंगे, जिसका अता करना तुम्हारे رب के ज़िम्मे एक वाजिबुल-अदा वादा है । और वही दिन होगा जबकि (तुम्हारा

~~~~~

रब) इन लोगों को भी घेर लाएगा और इनके उन माबूदों को भी बुला लेगा जिन्हें आज ये अल्लाह को छोड़कर पूज रहे हैं, फिर वह उनसे पूछेगा, “क्या तुमने मेरे इन बन्दों को गुमराह किया था? या ये खुद राहे-रास्त से भटक गए थे?” वे अर्ज करेंगे, “पाक है आपकी ज़ात, हमारी तो यह भी मजाल न थी कि आपके सिवा किसी को अपना मौला बनाएँ । मगर आपने इनको और इनके बाप-दादा को ख़ूब सामाने-ज़िन्दगी दिया, हता कि ये सबक़ भूल गए और शामतज़दा होकर रहे ।” यूँ झुटला देंगे वे (तुम्हारे माबूद) तुम्हारी उन बातों को जो आज तुम कह रहे हो, फिर तुम न अपनी शामत को टाल सकोगे न कहीं से मदद पा सकोगे, और जो भी तुममें से जुल्म करे उसे हम सख्त अज़ाब का मज़ा चखाएँगे । ऐ नबी, तुमसे पहले जो रसूल भी हमने भेजे थे वे सब भी खाना खानेवाले और बाज़ारों में चलने-फिरनेवाले लोग ही थे । दरअसल हमने तुम लोगों को एक-दूसरे के लिए आज़माइश का ज़रीआ बना दिया है । क्या तुम सब करते हो? तुम्हारा रब सब कुछ देखता है ।